

”DN och SVT hårdvinklar om bevisläget i Kevinfallet”

UPPDATERAD 2017-05-19 PUBLICERAD 2017-05-18

DN kan säkert plocka fram ett hundratal utredningar där undertecknad Christianson har varit verksam. Beroende på om det har blivit fällande eller friande dom kan sedan DN vinkla kritiken i en viss riktning, skriver Göran Lambertz och Sven Å Christianson. Foto: Foto: TT

Det är ett stort problem i Sverige i dag att medier i allt större utsträckning granskar rättsärenden på ett hårdvinklat sätt med den tydliga inriktningen att försöka komma åt vissa personer i rättsväsendet. SVT har gjort en gigantisk satsning på Kevinfallet och agerar i praktiken domstol, skriver Sven Å Christianson och Göran Lambertz. Dagens Nyheter tar nu upp ytterligare ett par mordärenden där rättspsykologin har varit inblandad i utredningen. Det är dels mordet på 16-åriga Malin Lindström i Örnsköldsvik år 1996 ([DN 13 maj](#)), dels mordet på en 11-årig pojke i Hovsjö 2001 ([DN 15 maj](#)). Det tydliga syftet är att försöka fälla undertecknad Christianson. Men precis som i Quickärendet och i granskningen av Kevinutredningen har DN hamnat snett.

I Quickärendet var felet enligt DN att rättspsykologin orsakade fällande domar, i Kevinfallet att förundersökningen lades ner utan dom. I Malinärendet bevisas felet i stället av att hovrätten underkände den utredning som åklagaren lade fram. I Hovsjöfallet har DN begärt att få ta del av förundersökningen med misstanke om att utredningen har gått snett just för att undertecknad Christianson varit rådgivare åt polisen. Att ge vetenskapligt grundade råd om hur psykologin verkar i en utredningsprocess är tydligen fel oavsett utgången. I varje fall om det är fel psykolog som har gett råden. Och även om råden vilar fast på internationellt vedertagen psykologisk forskning.

Rättspsykologins roll i en mordutredning kan vara att få den förhörde att våga närma sig ett berättande. I andra fall kan rollen vara att försöka skapa ett scenario som gör det möjligt att få fram detaljer som belyser vad som skett. I ytterligare några fall kan psykologins roll vara att ge instrument för att undersöka om ett erkännande kan vara falskt. Psykologisk forskning kan på så sätt ofta hjälpa polis och åklagare att komma framåt, och att kvalitetssäkra utredningen. Självfallet är det sedan de rättsliga instansernas sak att bedöma om bevisningen håller.

Mediadrev utgör en kollektiv utövning av makt utanför rättssystemet, ett moderniserande av de processer som ägde rum under 1600-talets häxjakt. Är det genom ryktesspridning och sensationsrubriker i media som samlar så kallade "klick" vi ska driva rättegångar i Sverige, ett slags folkdomstolar?

I Malinärendet var undertecknad Christiansons roll att försöka hjälpa polisen att få den misstänkte att berätta om detaljer som man visste att han kände till. Han erkände inte men illustrerade hur mordet skulle ha gått till om det varit han som begått det. Tingsrätten övertygades av bland annat denna bevisning, medan hovrätten fann att den tilltalade hade blivit hjälpt för mycket på traven.

Men i det läge då berättelsen om tillvägagångssättet lämnades hade polisutredningen gått i stå och den misstänkte slutat prata. Den av undertecknad Christianson rekommenderade metoden blev ett sätt att få honom att öppna sig på nytt, vilket han också gjorde. Hans berättelse innehöll också vissa unika uppgifter i förhållande till bland annat tekniska fynd som tingsrätten fann tillräckligt övertygande. Att hovrätten inte ansåg att de tekniska fynden och berättelsen var tillräckliga som bevis ska naturligtvis accepteras. För att någon ska kunna fällas måste skulden vara ställd utom rimligt tvivel.

Dagens Nyheter kan säkert plocka fram ett hundratal utredningar där undertecknad Christianson har varit verksam. Beroende på om det har blivit fällande eller friande dom kan sedan DN vinkla kritiken i en viss riktning. Den som är illvillig och önskar framställa ett ärende på sitt sätt kan nog kritisera alla psykologinsatser. Men vore det inte viktigare och hederligare att inrikta granskningen på att försöka förstå vilken roll rättspsykologin faktiskt har haft, än att vinkla den i syfte att kritisera en viss person? Medierna har åstadkommit utomordentligt stor skada i [Quickärendet](#), där man fått det att framstå som om Sture Bergwall blev oskyldigt dömd till åtta mord fastän bevisningen i samtliga fall räckte och blev över, och fastän ingen domstol som prövat bevisningen mot Bergwall funnit att den inte räckt. Åklagarna lade ned åtal, men uppenbarligen utan att sätta sig in ordentligt i bevisningen. En statlig utredning – Bergwallkommissionen – bestämde sig för att göra sin granskning utifrån antagandet att Bergwall blev felaktigt dömd.

Nu har [Dagens Nyheter](#) och [SVT](#) kastat sig över ärendet med 4-årige Kevins död. Man har hårdvinklat informationen om bevisläget och inriktat uppmärksamheten på förhören med de båda misstänkta pojkarna. Och några av dessa förhör kan absolut kritiseras, man måste vara utomordentligt varsam när man

förhör små barn, dels genom att vara lyhörd för om barnet inte vill medverka, dels att undvika ledande och suggestiva frågor. Men det berättigar naturligtvis inte till slutsatsen att pojkarna utsattes för ett justitiemord när åklagaren till sist lade ner förundersökningen på den grunden att han ansåg att händelse-förloppet hade klarlagts då Kevin miste livet.

En annan sak är att det kunde ha varit bra att föra en så kallad bevistalan i domstol, för att säkrare klargöra om misstankarna om hur Kevin dödades var riktiga. Men antagligen bedömde åklagaren att saken var så klar att detta inte behövdes. Och i så fall kanske det var riktigt och hänsynsfullt att inte utsätta pojkarna för den processen.

Det är ett stort problem i Sverige i dag att medier i allt större utsträckning granskar rättsärenden på ett hårdvinklat sätt med den tydliga inriktningen att försöka komma åt vissa personer i rättsväsendet och där sakfrågorna lämnas därhän. Det första som offras i drevet är

sanningen. Mediadrev utgör en kollektiv utövning av makt utanför rättssystemet, ett moderniserande av de processer som ägde rum under 1600-talets häxjakt. Är det genom ryktesspridning och sensationsrubriker i media som samlar så kallade "klick" vi ska driva rättegångar i Sverige, ett slags folkdomstolar? Nej, det här visar varför vi har en rättsstat, skuld ska inte avgöras i drev.

SVT har gjort en gigantisk satsning på Kevinfallet och agerar i praktiken just domstol. Dan Josefsson uppger att fyra personer har arbetat heltid under ett år med detta (han själv ännu längre). Är det public service-pengar som gått till detta eller finns det också någon "delfinansiering"?

Det tycks ha utvecklats ett berättarmönster där Dan Josefsson, liksom tidigare Hannes Råstam, kontaktar män som dömts för något grovt brott.

De övertygar dem om att de kan ha erkänt falskt och erbjuder dem en berättarteknik, ett drev som går ut på att med hög volym, stor intensitet och starkt emotionellt påslag driva en process med inslag av förtal av de personer som varit inblandade i utredningarna. Till sitt förfogande har de advokaten Thomas Olsson. Detta "undersökande journalistiska kit, all-inclusive" som Johan Croneman benämner Josefssons metodik (DN 15 maj) kan kännas igen från flera bekanta fall. Det är män som räddar män.

Ibland kan granskarna ha rätt, det vet vi inte säkert. Men vi bör vara vaksamma när de drar i gång på nytt. Extra vaksamma bör vi vara när framställningen är förenklad och ensidig. Den framställningskonsten har firat triumfer, men det betyder inte att den tjänar sanningen och rättvisan.

Sven Å Christianson, professor i psykologi, leg psykolog
Göran Lambertz, fd justitieråd